

Tartalom

Mozdulj ki a négy fal közül! 1

A sátor nagy előnye: a rugalmasság

Szimchát Torá – fejezd is be, amit elkezdted! 3

A hét nagy záróünnep tulajdonképpen egy nagy, közös befejezési ünnepség (azaz szijum)

Kohelet – a bölcsesség (nem eléggé egyértelmű) dicsérete 5

A Biblia egyik legvitatottabb könyvét olvassuk fel most szombaton a zsinagógákban

Az Édenkert nyugalma 6

Ismét a Teremtéstől kezdve olvassuk a Tórát

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Rajz: Farnadi-Jeruzálmi Avija. Köszönjük!!

Mozdulj ki a négy fal közül!

Szukot ünnepén hét napra elhagyjuk a megszokott, állandó lakóhelyünket, és kivonulunk az ideiglenes, labilis sátorba.

Ilyenkor az Örökkévalóban bízunk, és közelebbről is megtapasztaljuk az Ő gondoskodását. Ha bölcssek vagyunk, akkor levonjuk a tanulságot az egész évre: nem a ház erős falai védenek meg, nem az evilági vagyon hoz biztonságot.

Ez a sátorban lakás micvájának egyik alapvető üzenete. De nem ez az egyetlen.

A szuká nemcsak a hitre tanít minket, hanem arra is, hogy néha direkt jót tesz az, ha elhagyjuk otthonunk kényelmét, stabilitását.

A szuka egyik fő aspektusa éppen az, hogy nem stabil. A szuka lényege a *szchách*, vagyis a sátor tető. Miből készülhet a kóser *szchách*?

„Szukot ünnepét készítsd el magadnak, hét napig, amikor begyűjtöd gabonádat és mustodat.” (Mózes 5., 16:13)

„Rabbi Jochánán mondta: abból készítsd a szchácht, ami marad a begyűjtésből” (Jerusálmi Szuká 1:5:4)

Azaz éppen az lesz fontos, ami egyébként értéktelennek látszik, a melléktermék: a szátrak, a levelek, amiken már termés sincsen. Ez kerül Szukotkor legfelülre.

Ez a sátor legfontosabb alkotóeleme: ha ez nem megfelelő, akkor a sátor nem sátor, és az ott fogyasztott lakoma sem számít sátorban történt micve-étkezésnek.

Az is egy inspiráló üzenet, hogy pontosan az kerül felülre, ami eddig jelentéktelen volt. Viszont talán még ennél is fontosabb, hogy otthagyjuk a megszokott stabilitást.

Ez az évi egyszeri „kizökkenés” képes arra, hogy helyreállítsa a lelki egészségünket, egyensúlyunkat.

Az egészséges léleknek ugyanis a beteg lélek az ellentéte, ennek egyik legfontosabb ismérve pedig a rögeszme, a *fixa idea* – egy olyan gondolat, amitől az ember nem képes elszakadni. Szukotnak pedig éppen az a lényege, hogy még attól is megtanuljunk elszakadni, amihez talán a legtöbb okunk van ragaszkodni: a saját otthonunkhoz.

Mindez persze nem jelenti azt, hogy a stabilitás eredendően rossz. Éppen ellenkezőleg: ha nem lennénk képesek egyetlen dologra fókuszálni, és egy célra összpontosítva, következetesen, hosszútávon gondolkodni, akkor lehetetlenség lenne bármilyen komolyabb, nagyobb dolgot megvalósítanunk.

Csak hogy mi az egyensúlyra törekszünk. És az egyensúlyban az is benne van, hogy ennek az egyébként előnyös tulajdonságnak az árnyoldalát is észrevevessük: azt, hogy „beragadunk” egyfajta gondolkodásmódba. Ezért a nyitottság és a rugalmasság az egyik fő lecke, amit Szukot ünnepéből megtanulhatunk.

Ahogy a Talmud tanítja: „*az ember legyen mindig olyan rugalmas, mint a nádszál*” (Táánit 20a).

Érdekes, hogy ez a hasonlat is éppen a nádszál – a *szchách* egyik leggyakrabban használt anyagát – hozza példának a rugalmasságra.

Szukot ünnepén tehát kibillenünk a túlzott stabilitásból, egyensúlyból. Paradox módon éppen ezáltal kerülünk csak igazán egyensúlyba.

Az új év ugyanis a nagyünnepek méltóság-teljes súlyával, az ítélettől való félelemmel kezdődik. Ezzel szemben Szukotkor az örömmön van a hangsúly.

Ebben a pár hétben, ha kiérdemeljük, bepillantást nyerhetünk az egész előttünk álló év terveibe.

Ezt járjuk körbe lélekben minden oldalról – félelem és szeretet, ítélet és öröm, böjt és lakoma szempontjából. Ha az egyikre nem tudunk ráhangolódni, és nem segít minket inspirálni, akkor majd segít a másik.

Szukot az, ami talán a leginkább képes megmozdítani, kimozdítani és elgondolkodtatni mindannyiunkat. És ezáltal a lehető legjobban megalapozni egy új, lendületes és reményteli évkezdetet.

Szimchát Torá – fejezd is be, amit elkezdted!

Közeledik a Szimchát Torá, azaz a Tóra örömnépe. Ilyenkor a Tóratekerceket elővesszük, táncolunk velük, éneklünk és örvendezünk.

A gyerekek is jönnek a zsinagógába, cukorkákat dobálunk, ők meg zsákokba gyűjtik mindet. Ez az esemény a záróakkordja annak a nagyünnepi forgatagnak, amivel a zsidó évet indítjuk.

De mi is a fő témája ennek a napnak? Mi a nagy öröm oka? Az, hogy sikerült a Tórát befejeznünk? Vagy inkább az, hogy ismét elkezdhetjük?

Mindig, amikor egy talmudi traktátust befejezünk, örömteli, ünnepélyes lakomát (úgynevezett *szijumot*) tartunk. Még akkor is, ha csak egy vagy két ember az, aki részt vett a tanulásban, akkor is micve minél több ismerőst, barátot meghívni, hogy ők is csatlakozzanak az ünnepséghez (*Remo, Sulchán Áruach JD 246:26, Sábát 118b alapján*).

Ennek a célja az, hogy minél több embert lelkesítsen a befejezés öröme. Bölcsseink megértették az emberi lelket, hogy nehezen vágjuk a fejünket új fejszébe, és még nehezebben viszünk véghez egy nagyobb feladatot.

Ezért a jutalom, a siker érzése nélkülözhetetlen motiváció.

Szüksége van rá annak is, aki befejezte, és annak is, aki csak kacérkodik a gondolattal, hogy részt vegyen ilyen tanulásban. Ezért nem jó, ha valaki „szerényen” a háttérbe húzódik, és ünnepség nélkül fejezi be a tanulását.

Ennek a befejezési lakomának az egyik legismertebb példája, a *Szimchát Torá*, amikor a Tórát – vagyis Mózes öt könyvét – fejezzük be.

A Tórát az egész közösség olvassa, az éves ciklus rendszere szerint. Aki szombatonként jön a reggeli imára, és követi a hangos felolvasást, az máris úgy számít, mint ezen ünnepélyes befejezés aktív résztvevője.

Nemcsak a Tórát lehet befejezni

A Tóra az a könyv (pontosabban öt könyv), amire az egész zsidóság épül. De korántsem ez az egyetlen könyvünk, melynek befejezése okot ad az ünneplésre.

Aki a Tórát már befejezte, további, jelentősebb horderejű könyvek befejezését is megfontolhatja. A *Tanach* (betűszó: torá-neviim-ke-tuvim, vagyis Tóra, prófétai könyvek, egyéb szent iratok) a Tóranak a négyszerese, szöveghosszúság szerint.

Szintén nagyjából négyszeres hosszúságú a *Misna* hat rendje, a szóbeli Tan, a rabbinikus hagyomány alapműve.

A (Babilóniai) *Talmud* ennél már lényegesen hosszabb: a Tóra szövegének nem kevesebb mint 24-szerese. Éppen ezért nemcsak akkor ünnepelek, ha valaki az egészet befejezi, hanem akkor is, ha a 40 traktátus bármelyikének végére ér. Ezek közül a legrövidebb (Támid) a Tóra szövegének kb. 10%-a, míg a leghosszabb (Bává Bátrá) a Tóra szövegénél nagyjából 10%-kal hosszabb.

„Ahogyan segítettél befejezni ezt a traktátust, úgy segíts elkezdni más traktátusokat és könyveket – és befejezni őket.”

Ez az egyik olyan kérésünk, imánk, amit elmondunk egy-egy traktátus befejezésekor.

Segítség kell az elkezdéshez, a befejezéshez, a könyvekhez és a traktátusokhoz.

Amikor itt „könyvek”-et említünk (és nem traktátust), abba azt is beleértjük, hogy néha írunk is kell, nemcsak olvasunk. Különösen, ha a Teremtő már megsegített minket abban, hogy sok mindent elolvassunk, meggondoljunk.

Aki tanul, attól a tanítás is elvárható. Egy könyv írásának a befejezése még jelentősebb öröm, mint az olvasásé (annak ellenére, hogy a hagyományos zsidó szövegtanulás olyan mértékű figyelmet és alaposágot követel meg az olvasáskor is, ami a szekuláris világban felülmúlja az írást).

De vajon ki az, aki azzal büszkélkedhet, hogy be tudott fejezni az életében akár csak egyetlen könyvet?

Nagyon sokan azért nem írnak könyvet, mert kevésnek gondolják magukat ehhez. Úgy tartják, hogy csak a legkiválóbb kevesek kiváltsága lehet ez, akiknek elég tudás a rendelkezésükre áll.

Mindannyiunk fejében ott vannak a még meg nem írt könyvek

Ugyanakkor azt is látjuk, hogy egyre inkább divatba jönnek az „emlékiratok”. Lassan egy komplett iparág épül arra, hogy idősebb emberek számára megkönnyítsék ezt a folyamatot.

Elegendő, ha beszélgetnek vele, elmeséli az életét, vagy felmondja hanganyagban, és mások leírják, megszerkesztik neki „élete könyvét”.

Ebből azt tanulhatjuk, hogy egy könyv megírása nem is annyira ijesztő dolog, mint amilyennek tűnik. A könyvek hosszúnak tűnnek, de az, hogy milyen tudás lapul a fejünkben, annak legtöbbünk nincsen tudatában.

Vegyük például a hosszú beszélgetéseket. Sokszor az ember azt tervezi, hogy beszélget egy barátjával néhány percet. Aztán azon kapja magát, hogy már órák óta beszélgetnek.

Ugyanígy van ez az írással is. Az ember nem érzékeli azt, hogy mi van a felszín alatt – mennyi információ és mennyi részlet, az ő fejében és emlékeiben is.

Ezért, ha van bármi olyan téma, amiről az ember szívesen beszél és foglalkoztatja őt, az már önmagában egy garancia arra, hogy arról tud írni egy könyvet.

Ezért aki a Tórát tanulja, gondolkodik rajta, és elmélyed benne, az a Tóráról is képes könyvet írni.

Azóta, hogy Mózes lehozta nekünk a Tórát a Szináj hegyről, egészen a mai napig, egyre-másra jelennek meg a Tóra különböző részeinek a magyarázatai: a zsidó filozófiának, gondolkodásnak, törvényeknek, szent szövegek magyarázatainak és összefüggéseinek a különböző irányból megvizsgált részletei.

Merítsünk erőt a mostani Szimchát Torá ünnepéből, és értsük meg, hogy mire vagyunk igazán képesek!

Kohelet – a bölcsesség (nem eléggé egyértelmű) dicsérete

A Szukot ünnepét követő első szombaton¹, a Tóraolvasás előtt olvassuk a Salamon király által írt *Kohelet [Prédikátor]* könyvét.

Ez a könyv hasonlít a Bibliában található *Mislé [Példabeszédek]* könyvéhez, melyet szintén Salamon bölcsességekönnyeként tartunk számon.

Fontos különbség azonban a két könyv között, hogy míg a *Mislé* valóban jórészt független aforizmákat és életbölcsességeket rendszerez, addig a most olvasott *Koheletben* igenis könnyen rálelhetünk a minden gondolatát átszövő vezérfonálra: a boldogság – gyakran reményevesztett – keresésének a története.

„*Én, Kohelet, király voltam Jeruzsálemben.*” (1:12)

Salamon volt Izrael történetének talán a legnagyobb királya. Aligha könnyű vetekedni vele: az ő idején békesség volt az országban, a környező országok felett is ő gyakorolta a hatalmat (ellentétben a történelem nagy részével, amikor a környező országok gyakorolták felettünk), felépítette a Szentélyt, hatalmas gazdagságnak, bölcsességnek és tiszteletnek örvendett. A Biblia szerint nem élt nála bölcsőbb ember ezen a világon, és nem is fog (*ld. Királyok 1., 3:12!*)

Egyszóval: mindene megvolt ahhoz, hogy boldog legyen. Mindennek ellenére olyan intelmekkel ijeszt meg minket, mint például: „*a sok bölcsességben van a sok harag, és aki a tudáshoz tesz hozzá, a fájdalomhoz tesz hozzá*” (1:18).

Tehát sem a bölcsesség, sem a gazdagság, sem a dicsőség, sem a hatalom nem hozza el feltétlenül a kívánt hatást.

Ugyanakkor azt is írja, hogy „*az embernek a bölcsessége megvilágosítja az ő arcát*” (8:1). Vagyis világosságot, fényt és örömet hoz a számára.

Az emberi lélek és az ő boldogsága az egy finom szerkezet, amit meg kell tanulni irányítani. Kiismerni, hogy mi az, ami valóban jól működteti, és mi az, ami csak eltereli, elkapja a figyelmét, örömet ígér, de végül csalódást hoz.

Ebben a könyvben Salamon király gyakran ellentétpárokban mutatja be azt, hogy ugyanaz a dolog (pl. öröm, gazdagság, dicsőség, bölcsesség) hogyan tud jó és rossz végeredmény felé egyaránt vezetni (*ld. Sábát 30b*).

Mit jelent az, hogy „*az embernek a bölcsessége megvilágosítja az ő arcát*”?

Az igazság az, hogy ismerünk nagyon bölcs embereket, akiken azonban valamiért mégis ritkán látszik a boldogság. Salamon király is erre figyelmeztet minket: nincsen garancia, nincsenek automatikus szabályok.

A bölcsesség örömet hozó formája elsősorban az „életbölcsesség”. Azok a gyakorlatias információk, amiket mindenki tud, mégis, csak kevesen értik meg igazán.

Azt mindenki tudja, hogy a harag rossz, az öröm jó, a pozitivitás fontos, nyugodtnak

¹ Általában Szukot félünnep szombatján, de ha Szukot maga szombatra esik (mint például az idén), akkor Smini Áceretkor.

kell maradni, békésnek lenni, kitartónak, stb.

Aki képes saját magát és az érzelmeit kontrollálni, kordában tartani, és ebben a „mesterségben” az apró trükköket kiismerni, annak ez mindenképpen örömet és sikert hoz. Ezen a felfedezőúton a Tóra fontos és erőteljes segédeszköz.

Azonban annak, aki a bölcsességet szereti, annak nincsen szüksége ezekre a „gyümöl-

csökre” ahhoz, hogy a bölcsesség örömet okozzon neki. A megértés, a gondolkodás, a problémamegoldás önmagában is lelkesedés és energia forrását jelenti a számára. Sőt, ez a fajta örömforrás a nehéz időkön is képes átsegíteni az embert, ahogyan Dávid király tanította:

„Ha nem lenne a Tórád az örömöm, már elvesztem volna szenvedésemben.” (Zsoltárok 119:92)

HETISZAKASZ

Az Édenkert nyugalma

Most vasárnap fogjuk a Teremtő segítségével befejezni, majd újra elkezdni a Tórád, Mózes öt könyvét. Jövő szombaton kezdjük az olvasást a legelejéről, a Teremtéstől, azonban az első néhány részbe már most belekóstolunk.

Ebből az alkalomból fogadjátok szeretettel ezt a 3 évvel ezelőtt az Orti.hu oldalon megjelent írást!

Amikor az Örökkévaló megtiltotta az embernek, hogy egyen a tiltott fa gyümölcséről, ezt mondta neki:

„A jó és rossz tudásának a fájáról ne egyél, mert a napon, amikor eszel róla, bizonyosan meghalsz.” (Mózes 1., 2:17)

A kígyó viszont azt állította, hogy ez nem igaz. Sőt, nemcsak hogy nem igaz, hanem egyenesen a fordítottja a valóság: aki arról a fáról eszik, az az Örökkévalóhoz hasonlóvá, bölcsé válik. Pontosán ezért tiltja – a kígyó magyarázata szerint – azt a fát a Teremtő!

„Nem fogsz meghalni. Mert tudja az Örökkévaló, hogy amikor esztek róla, meg fogtok nyílni a szemeitek, és Istenhez váltok

hasonlóvá, jó és rossz tudóivá.” (Mózes 1., 3:4-5)

Több Tóramagyarázó² is felhívta a figyelmet arra, hogy a történet vége igen meglepő, mert a kígyó jövendölése, szóról szóra beteljesült. Nem hiába mondta róla a Tóra, hogy **„ravaszabb volt a mező minden állatánál” (Mózes 1., 3:1):**

„És megnyíltak mindkettejük szemei, és megtudták, hogy meztelenek.” (Mózes 1., 3:7)

„És mondta az Örökkévaló Isten: Íme, az ember olyan lett, mint egy közülünk, jó és rossznak tudója.” (Mózes 1., 3:22)

Egyszerű, de mély, és messzire mutató tanítás húzódik meg ezen sorok mögött. Az Édenkert elhagyása úgy is értelmezhető, mint az, amikor jónak és rossznak tudóivá válunk. Az Édenkertben is lehet jó és rossz: a kígyó például az Édenkertben is rosszul viselkedett.

Mégis, az „édenkerti állapotban” jónak és rossznak nem vagyunk a tudatában. Ma úgy

² Közöttük a leghíresebb talán Rámbám (ld. A tévelygők útmutatója 1:2).

mondanánk ezt, hogy nem veszünk tudomást róluk.

Ez egy olyan bölcs életstratégia, melynek segítségével, ha legalábbis részlegesen is, de van lehetőségünk arra, hogy visszakerüljünk az Édenkertbe.

Mennyi gondunk, bosszankodás és energia megy el arra, hogy a rosszat „elemezzük”! Saját magunkat sajnáljuk, a problémáinkon rágódunk.

Még akkor is ezt tesszük, ha tudat alatt tudjuk, hogy a rágódás által nem kerülünk semmivel közelebb a probléma megoldáshoz.

Ez lehet a „*a jó és rossz tudása fájának*” a titka. Tudni a jóról és rosszról – ez felel meg annak, amikor az ember jót és rosszat egyaránt a tudatában tart. Ami nem mindig feltétlenül a leginkább célravezető módszer.

Ahhoz, hogy a Tóra által számunkra előírt életet élhessük, nagy nyugalomra van szükségünk.

Ima közben az imára kell tudnunk figyelni, nem pedig a problémáinkra. Amikor a Főimánkban megállunk a Teremtő előtt, azt szinte nem is lehetséges másként megtenni, mint örömmel teli lelkesedéssel. Nemcsak a Talmud mondja ezt így (*Beráchet 31a*), ha-

nem személyes, mindennapi tapasztalatunk is ezt támasztja alá.

Hasonlóan, a Tórát is csak úgy tudjuk hatékonyan tanulmányozni, ha közben nem idegeskedünk az apró-cseprő ügyeinken. Nem ellenőrizzük a telefonunkat ötpercenként, és amikor a tanító, vagy a tanulótársunk magyaráz, akkor rá figyelünk, nem pedig saját bajainkkal vagyunk elfoglalva.

Ehhez némi hitre van szükségünk.

El kell tudjuk hinni, hogy az Örökkévaló, aki a világot, és az egész életünket irányítja, Ő az, aki a problémáinkat küldte, és szintén Ő az, aki ezeket a feladatokat – a Tóra tanulmányozását és az imádkozást – ránk róta.

Ő pontosan tisztában van azzal, hogy mi mire vagyunk képesek, és Ő képes arra is, hogy a problémáinkat megoldja. Ahogy jöttek, ugyanúgy el is tudnak múlni.

Mindemiatt fontos, hogy megtaláljuk az Édenkert nyugalomába visszavezető utat, megtapasztaljuk az Örökkévalóba vetett hit [emuná] és bizalom [bitáchon] erejét.

Ezek által nemcsak a Tóra előírásait tudjuk jobban teljesíteni, de a saját életünket is nyugodtabban élhetjük.

2020. október 30.

Kedves Közösség,

Három jeles nap következik most, gyors egymásutánban: péntek reggel Hosáná Rábá, péntek este Smini Áceret, szombat este pedig Szimchát Torá ünnepe veszi kezdetét.

Ezzel a változatos fináléval hamarosan véget is ér a nagyünnepek sorozata, és kezdetüket veszik a dolgos hétköznapok.

Annak ellenére, hogy a zsidó év korántsem kezdődik váratlanul, hiszen egy egyhónapos komoly, lelki felkészülés – Elul hónapja – előzi meg, számomra a csúcspontot mégis ezek a végnapok jelentik, amikor már kezd kikristályosodni és kézzelfoghatóvá válni, hogy az új év valóban elkezdődött – és ez részemről is megújulást és frissességet kíván meg.

Ha valakinek esetleg még mindig lennének efelől kétségei: még három hetiszakaszt fogunk felolvasni a következő szombatokon (*Berésit*, *Noách* és *Lech lechá*) mielőtt átállunk a téli időszámításra. Ugyan az idén nem kellett kabátban ülnünk a sátorban, de az ünnepek végén már „jó telet” és „egészséges telet” kívánunk egymásnak.

Az új időszámítás pedig – legalábbis nálam – új időbeosztást és új fogadalmakat szokott magával hozni.

Hosáná Rábá reggele ugyan még hétköznap, de már ünnepélyes hangulatban, hosszabban imádkozunk az eső áldásáért. *Smini Áceret* és *Szimchát Torá* lényegében ugyanaz az ünnep – Izrael földjén csak egy nap. Míg *Szimchát Torá* a Tóratekercek körmenetéről és táncáról híres, *Smini Áceret* [szó szerint: a nyolcadik záróünnep] éppen a nyugalmáról.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 17:55-ig (legkorábbi időpont: 17:02).

Gyertyagyújtás **szombat este**: 18:58-tól.

Ünnep kimenetele: vasárnap este 18:56.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Szombat reggel³ 9:00-kor imádkozunk, *Hálél [ünnepi zsoltárok]*, majd Tóraolvasás.

Mázkir kb. 10:30-kor!

Szombat este 19:00-tól imádkozunk. Várjuk a gyerekeket a tánchoz a Tórával!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el otthon mind a péntek esti ima után (legkorábban 19:00-kor), mind a szombat reggeli ima előtt (legkésőbb 9:40-ig).

Chág Száméách! Gut jantev!

³ A korábbi nyomtatványokból – tévedés miatt – hiányzott a most szombat reggeli ima időpontja. Az ima meg lesz tartva, a hibáért elnézést kérünk!